

Unic în lume - Coiful „cu pasăre” de la Ciumești

de Conf. Univ. dr. George V Grigore

O descoperire arheologică întâmplătoare, neobișnuită, dar în același timp senzațională și unică în întreaga Europă, aflată în patrimoniul *Muzeului Național de Istorie din București*, coiful celtic descoperit la Ciumești, în județul Satu Mare, a pus România pe harta teritoriilor călcate în Epoca Fierului de temuții mercenari războinici albi cu pletele aurii, celții.

Legat de imaginea Cavalerului ce apare cu un coif „cu pasăre”, avem similitudini în *Tezaurul dacic de la Surcea* (jud. Covasna) din secolul I î.Hr. Un personaj călare apare pe una din piesele ce compun acest tezaur, descoperit în anul 1934 și alcătuit din șase mici nicovale din fier, bucăți din argint neprelucrat, două falere realizate în tehnica au repoussé și patru discuri din argint. Una dintre falere are forma ovală și înfățișează un călăreț în mers spre dreapta, ce ține frâul calului în mâna stângă și în cealaltă, la șold, are o spadă lungă, având capul descoperit, iar gâtul decorat cu colane și are un veșmânt care pare o armură. Pe lângă motivul călărețului (o bună analogie este reprezentată de figurile de pe cazanul de la Gundestrup - Danemarca), pe plăcuța în discuție mai apare și coiful cu pasăre, cu evidentă trimitere la cultele solare (*Mama Gaya Vultureanca*, totem similar cumva cu Horus-ul egiptean) și la motivul iconografic al cavalerului trac.

„*Coiful cu pasăre*” descoperit întâmplător, în 10 august 1961, la Ciumești (jud. Satu Mare), în România, în timpul unor lucrări de construire a unei ferme de stat, este asemenea imaginii de pe falera dacică descoperită în *Tezaurul dacic de la Surcea* (jud. Covasna) din

secolul I î.Hr.. Odată cu acest coif de la Ciumești au mai ieșit la lumină, pe lângă coif, două cnemide de bronz, un vârf de lance și o cămașă de zale de fier, fibule din bronz, un inel, două brățări și câteva vase din lut. Întrucât acestea erau depuse într-o groapă rotundă, arheologii au dedus că este vorba despre o depunere ritualică, astfel că au continuat cercetările, iar în anii următori au descoperit în imediata vecinătate o necropolă cu 32 de morminte. Despre coiful declarat ca fiind celtic (?) se spune: *„Fără îndoială, coiful celtic de la Ciumești este cel mai senzațional artefact din lumea celților. El este unic în întreaga lume a celților din Europa, nu există niciun alt coif descoperit pe teritoriul continentului nostru. Avem doar o reprezentare a lui, pe un vas ritualic de la Gundestrup din Danemarca, care este exact ca și coiful găsit în mormântul funerar de la Ciumești. Este un artefact din sec IV î.Hr., a fost descoperit întâmplător, în timp ce se săpa fundația unui grajd, dar apoi arheologii au descoperit un adevărat cimitir celtic. Prezența acestui coif pe teritoriul României atestă faptul că civilizația celților a fost foarte dezvoltată, societatea lor era foarte dezvoltată și ei probabil că trăiau aici într-un fel de comuniune cu dacii, pentru că se aflau în același areal”*, așa cum a declarat directorul Muzeului Județean Satu Mare, Felician Pop. Coiful a reprezentat un obiect nemaiîntâlnit pentru acele vremuri. Detaliile arată că artizanul care l-a realizat era unul cu adevărat priceput. Pe lângă faptul că avea rolul de a arăta importanța căpeteniei, coiful avea rolul și de a intimida adversarii. *„Execuția coifului este într-adevăr spectaculoasă, el a fost folosit în foarte multe filme și nu românești. El reprezintă un vultur cu aripile metalice întinse, care, când călărețul se îndrepta spre inamicul lui, intrau în vibrație și produceau un sunet prin care celții credeau că bagă spaima în adversar. Or, apariția unui călăreț cu un coif uriaș, deasupra căruia se află un vultur cu aripile deschise, desigur atestă înaltul grad pe care îl avea acea căpetenie militară, dar în același timp, avea și un scop de a intimida adversarul. Cu toate săpăturile care s-au făcut în lumea celților, care se întinde de aici și chiar până*

în Irlanda, nu a mai fost descoperit niciun fel de artefact, astfel că acest coif de la Ciumești rămâne singurul de acest gen descoperit în întreaga Europă”, a mai spus Felician Pop. Potrivit acestuia, coiful a aparținut cu siguranță unei căpetenii celtice, deși nu există dovezi scrise. „Sigur aparținea unei căpetenii celtice, nu există niciun fel de izvoare scrise în acest sens, știm doar faptul că în acea perioadă, celții, care erau și mercenari, erau în războaie prin Grecia, astfel că circulația în secolul IV î.Hr. era destul de intensă. Străbăteau distanțe enorme acești mercenari, care se puneau în slujba unui rege sau altuia, dar civilizația celților, atât de spectaculoasă și misterioasă, să nu uităm că celții nu cunoșteau scrisul, poate fi reconstituită doar prin artefactele care au rămas în mormintele princiare ale marilor căpetenii. Sunt singurele izvoare care vorbesc despre o civilizație puternică, dar demult dispărută”, a adăugat Felician Pop. Nelăsând urme scrise, în ziua de astăzi, celții sunt cunoscuți doar prin ce scriau alte popoare despre ei. Erau catalogați drept un neam de războinici, iute la mânie, de culoare albă, cu plete aurii. Deocamdată, arheologii nu au reușit să descopere cui a aparținut acest coif unic în Europa, dar este cert că a fost o căpetenie foarte importantă pentru vremurile sale, din moment ce după arderea sa, aparținătorii i-au așezat în mormânt cele mai importante lucruri din inventarul personal pentru a se folosi de ele și în lumea cealaltă. Coiful a ajuns inițial la *Muzeul din Baia Mare*, iar după ce arheologii au studiat și au înțeles ce reprezintă de fapt această descoperire pentru întreaga epocă a fierului, dar mai ales pentru celți, a fost depozitat la *Muzeul Național de Istorie din București*, în condiții de siguranță deosebite. I-au spus „coif celtic”, dar nu au mai găsit niciunul la fel. Dar, în lumea geto-dacă avem imaginea cavalerului cu „coif – pasăre” în *Tezaurul de la Surcea*, dar și imaginea Mamei Gaya Vultureanca pe coifurile principilor geți (de la Peretu și Porțile de Fier) și pe cupele dublu-tronconice ale Marii Uitări (descoperite la Agighiol, Porțile de Fier și Rogozen – Bulgaria (geții sudici)). O mulțime de coifuri ale geților și tracilor sunt de formă „coif – vultur”, sau de tip „mithraic”, ca o căciulă dacică cu

vârful întors spre față. De ce oare acest coif – pasăre este declarat ca fiind celtic? Oare dacii sau geții nu puteau avea un astfel de coif? Sau ca și în cazul brățărilor dacice, vom considera că erau prea barbari și nu se pricepeau să prelucreze așa ceva (adică aveau aur, îl colectau, dar nu știau să-l folosească!?). Când vom decoperta Sarmisegetusa Regia și vom scoate la lumină marile temple de acolo, vom spune că le-au făcut grecii sau romanii? În cazul acestui coif unicat, nu era oare mai spectaculos să fie purtat de cineva care îi cunoștea semnificația? De cineva care avea ca totem o Mare Pasăre: Mama Gaya Vultureanca (geții fiind „gaeții”, Fii Mamei Gaya, Pui de Vultur, Șoimi/ Șoimane – Neamul Șoimăreștilor). Au avut celții asemenea totem? Sau l-au preluat de la cei mai vechi ca ei...Coiful celtic din Ciumești este declarat ca una dintre cele mai importante descoperiri din județul Satu Mare și una dintre cele mai spectaculoase descoperiri din lumea celților.Coiful datează din secolul IV I.Hr. și este lucrat cu o atenție deosebită pentru detalii. Acesta are apărători pentru ceafă și pentru obraz, iar pe creștetul coifului sunt atașate picioarele unui șoim (?) ce are prinse în balamale aripile pentru ca acestea să se poată mișca în timpul deplasării.Deși este asemănător ca funcționalitate cu stindardul draco al dacilor, devenind funcțional doar în mișcare, când vântul îi ridică aripile, istoricii spun că multe izvoare istorice antice (?) descriu astfel de coifuri cu păsări sau animale care erau purtate de căpeteniile celților. Ca dovadă este oferit *Cazanul de la Gundestrup* descoperit în Danemarca, dar care este atestat chiar de istorici din Danemarca ca având elemente simbolice geto-daco-trace.Ulterior s-au descoperit în Ciumești un total de 35 de morminte celtice, dintre care 29 de incineratie și 6 de înhumatie. Celții își incinerau defuncții, după care le îngropau rămășițele alături de vase funerare, obiecte personale din bronz sau fier. Dar și daco-geto-tracii aveau aceste ritualuri. Unii cercetători sunt de părere că celții au avut un rol deosebit de important în zona de vest a țării, existând posibilitatea ca de aici să se fi angajat ca mercenari pentru diverse armate, însă dovezile nu sunt încă concludente în acest sens.Felician Pop a mai declarat că

„...descoperirile din județul Satu Mare în ce privește civilizația celților sunt spectaculoase și fiecare an aduce noi și noi dovezi ale unei puternice civilizații celtice pe meleagurile județului. Cimitirul de înhumație de la Petrești este unul din cele mai mari cimitire celtice descoperite vreodată și probabil o cercetare mai atentă și sistematică ar putea scoate la iveală rolul și importanța acestei civilizații. Știm foarte bine că Burebista în anii '80 î.Hr. s-a luptat aici cu celții, boii, tauriscii și a întins regatul dacilor până în Germania de astăzi. Coiful este un artefact unic, el este un simbol al județului, al luptei, al eroismului care ni s-a transmis prin veacuri.”

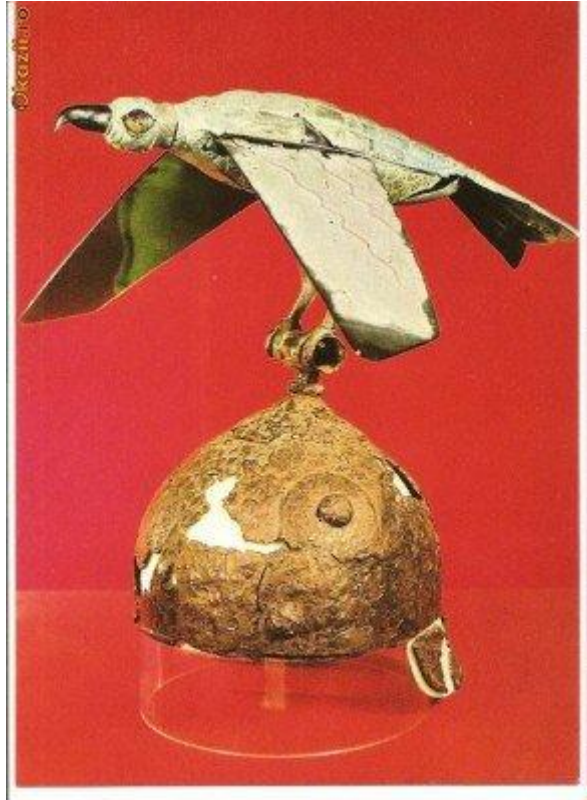
Aflăm că „Celții au venit în număr mare în sec. IV î.Hr. și s-au amestecat cu populația locală (elemente de continuitate se pot observa în ceramică, tipuri de construcții) creând astfel o civilizație specifică. Cercetările recente oferă date noi privind dispariția acestei civilizații la sfârșitul sec. II î.Hr.: este legată de formarea unor noi centre de putere dacice, pentru Câmpia Someșului centrul fiind la Mala Kopania (Ucraina). Elemente de continuitate celtice, din punct de vedere arheologic, încă nu au fost identificate în nord-vestul României, spre deosebire de estul Slovaciei și nord-estul Ungariei, unde există”, ne spune Robert Gindele, arheolog la Muzeul Județean din Satu Mare. Alte știri spun că primele comunități ale celților au apărut în Bazinul Carpaților în secolul al III-lea î.Hr., acestea fiind „rămășițele” unei mari armate învinse într-un război din spațiul grecesc și împrăștiată ulterior până în Asia Mică (cât de mare putea fi o asemenea armată și din ce spațiu venea ea, pentru a putea popula o suprafață atât de mare?). Timp de cel puțin două secole, celții au dezvoltat comunități mari și puternice în actuala regiune de Nord-Vest a României, dar și pe Valea Mureșului, păstrând în permanență legătura cu frații lor din locul de baștină, Valea Rinului de Sud și Boemia. Din această perioadă datează urmele așezării celtice și ale cimitirului aferent de la Pișcolt, dar și ale altor cimitire descoperite la Sanislău și la Ciumești. Ultima referire la celți o avem din vremea

luptelor pe care le-au purtat în secolul I î.Hr., împotriva regelui dac Burebista, în urma cărora se pare că populația celtică a fost decimată, dar sunt istorici care spun că mici comunități au supraviețuit cel puțin până pe vremea lui Decebal, influențând într-o oarecare măsură și cultura dacilor din zonă. Cum puteau oare să tot influențeze alte culturi (vezi, superioare) vechea cultură geto-daco-tracă, sau – ca și în cazul dicționarului, în care cuvintele românești sunt luate din toate limbile pământului, numai autohtone nu sunt declarate. Când vom putea spune senini că strămoșii noștri au fost creatori și artiști și au avut o cultură primordială din care au pornit toate celelalte? Dovezile arheologice arată că existau influențe reciproce între dacii și celții care locuiau în Europa Centrală și de Est cu multă vreme înainte ca aceste relații să fi fost pomenite în izvoarele scrise. Există unele opinii care arată că influențele reciproce erau destul de profunde. Unii au mers până acolo încât au afirmat că, de fapt, procesul de diferențiere etnică între triburile dacice și cele ale tracilor a fost accelerat în mare măsură de influența celtică. Știm de la Herodot că dacii erau o ramură a tracilor, probabil cea mai nordică ramură a acestui numeros popor. Dar este posibil ca celții să fie una dintre semințiile salvate de *Geții de Aur primordiali* la ultimul mare cataclism planetar periodic și care au fost acceptați să trăiască alături de urmașii *Geților de Aur*, până când felul lor de a fi nu a mulțumit pe marele rege dac Burebista și care i-a gonit din vatra veche europeană (Aria). Teritoriul dacilor se învecina cu trei mari regate celtice: cel al boilor, tauriscilor și scordiscilor. Tehnicile de prelucrare a metalului dezvoltate de daci denotă o puternică influență celtă (sau invers!). La fel, unii istorici consideră că tehnicile de construire a celebrului „*murus dacicus*”, zidul dacic întâlnit în construcția fortificațiilor regilor daci, au fost decisiv influențate de celți (cum v-am mai spus, strămoșii noștri chiar nu se pricepeau la nimic; mă mir că au rezistat atâtea mii și mii de ani). Unii au remarcat și asemănări în domeniul vestimentației, așa cum rezultă din sculpturile păstrate din Antichitate. Toate aceste lucruri arată că relațiile dintre daci și celți au fost îndelungate. Cel mai probabil,

exista un comerț înfloritor între triburile dacice și cele celtice. Însă au existat și confruntări violente.

Coiful de la Ciumești, unic în lume, aparține tipului de coif cu calota întărită și prevăzută pe părțile laterale cu aplici triunghiulare prinse cu nituri cu capete semisferice. De aplici erau atârnate cu balamale protecțiile de obraz (mobile) având aceeași formă triunghiulară și decorate cu butoni semisferici asemănători niturilor de pe calotă. Aceste tipuri de coifuri reprezintă o creație a celților din regiunea bazinului carpatic (sau a dacilor...). Dar ceea ce deosebește coiful de la Ciumești de restul exemplarelor încadrate în același tip este pasărea de paradă, confecționată din bronz, fixată pe calotă (totem daco-geto-tracic, din *Vechea Religie Pământească Valahă – Egipteană a Geților de Aur primordiali*). Prezintă unele urme de reparații, cum ar fi una dintre aripile păsării care a fost înlocuită la un moment dat cu o piesă din aliaj de bronz de altă calitate decât cel folosit inițial. Aripile erau mobile, prinse cu balamale de corpul păsării și se mișcau în timpul deplasării, creând senzația de zbor, de pasăre vie. Gații (sau geții) erau Puii Mamei Gaya Vultureanca, iar puiul ei era Puya Gaya, cel care ducea mai departe speranța lumii, a vieții în materie...

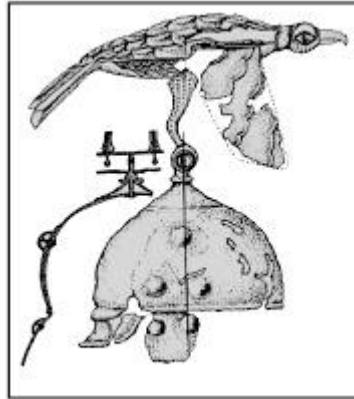
Surse: historia.ro; wikipedia.org; adevarul.ro; ultima-ora.ro; radiatoromaniacultural.ro; cultural.bzi.ro; emaramures.ro; ziare.com; paleologu.com; [cunoaste lumea.ro](http://cunoaste_lumea.ro); casadecultura.ro; sfatulbatranilor.ro

Coifului de la Ciumești

Coifului de la Ciumești

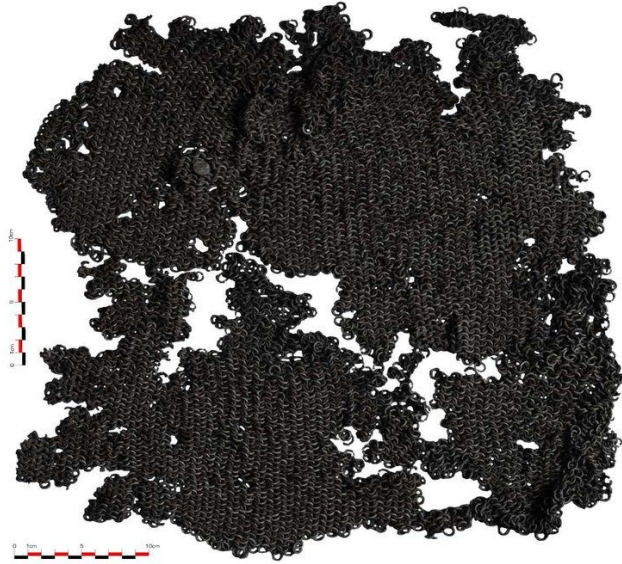

Coifului de la Ciumești

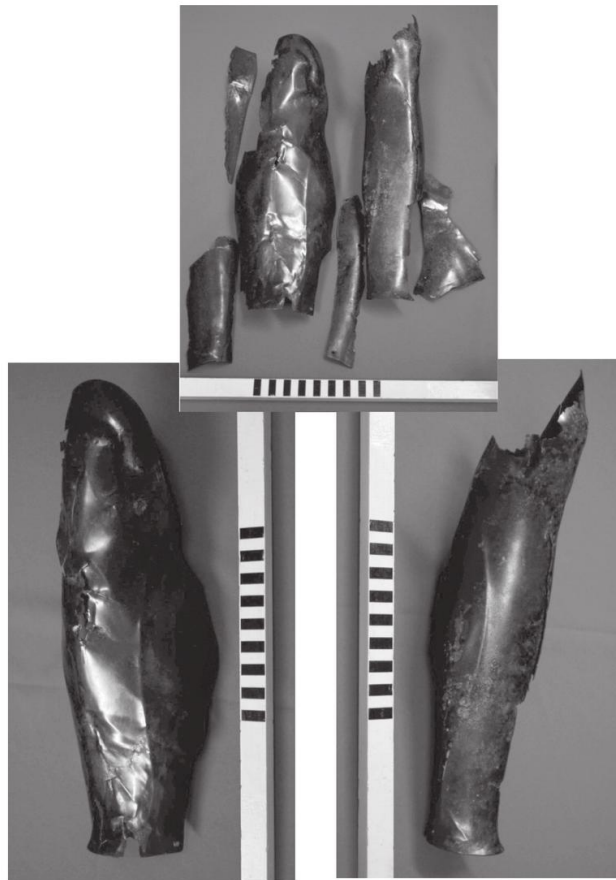
Copia Coifului de la Ciumești aflată la Muzeul de Istorie din Satu Mare.

Camasa de zale descoperita la Ciumești

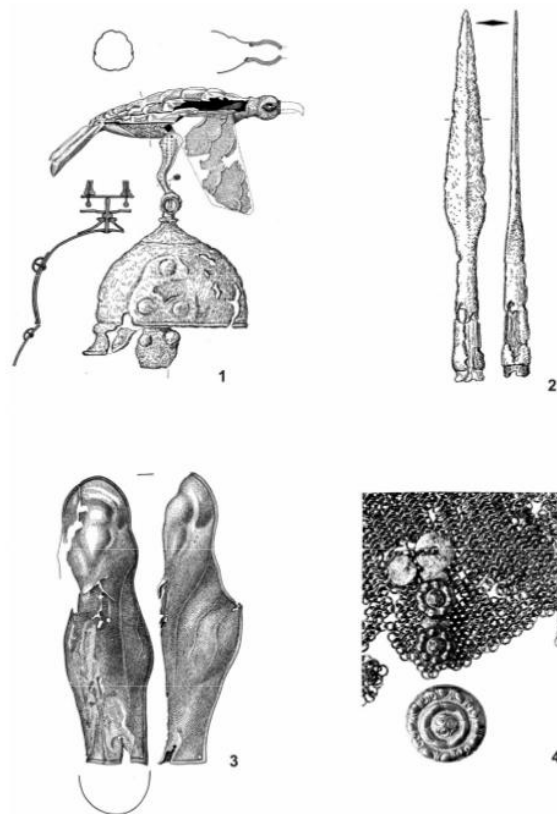

Fig. 4: Inventarul parțial al mormântului cu coif de la Ciumești (după Rusu 1969).
Partial inventory of the grave with helmet from Ciumești (after Rusu 1969).

Falere din tezaurul de la Surcea, județul Covasna (secolul I î.Hr.). Faléra era un ornament care se purta la gât, ca medalion. Aici apare cavalerul Danubian (Trac, Zamolxian) ce poartă un coif cu Marea Pasăre.

cavaler,
falera din argint,
tezaurul de la Surcea, județul Covasna,
secolul I î.e.n.

cavaler,
vas din argint,
Gundestrup, Danemarca,
secolul I î.e.n.

Cavalerul cu coif – pasăre așa cum apare pe falera din Tezaurul dacic de la Surcea (jud. Covasna), dar și pe Vasul de argint Gundestrup (Danemarca)

Coiful declara ca „celtic” descoperit în mormântul unui războinic descoperit la Ciamești (România)

Pomul Vieții

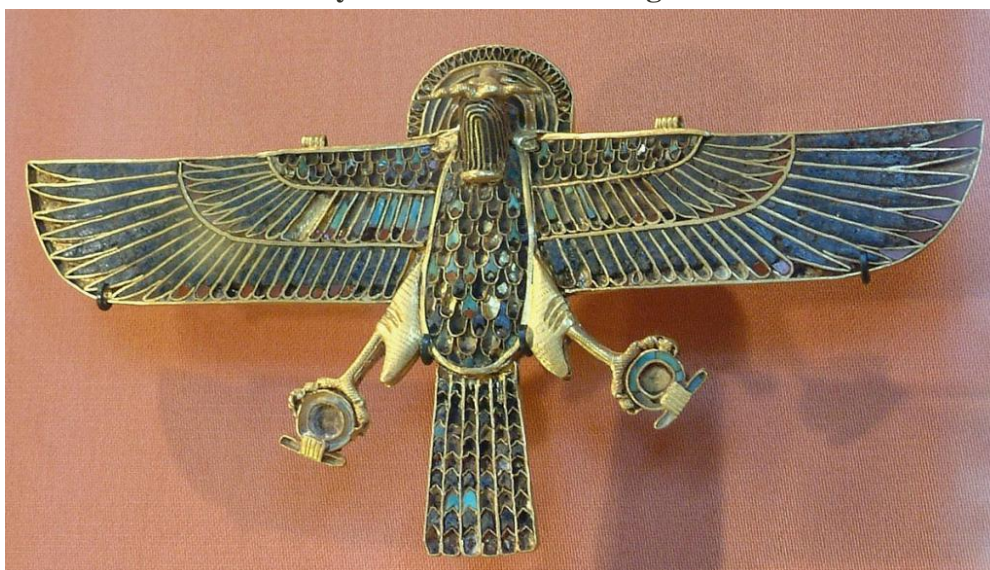
Friza de pe Vasul de argint Gundestrup (Danemarca), unde apar cavalerii Danubieni (Traci, Zamolxieni), cu coifuri împodobite.

Mama Gaya Vultureanca și Puya Gaya (puiul) pe vasele getice de la Agighiol

Mama Gaya Vultureanca – Coif getic Peretu

Horus – Zeul cerului la egiptenii antichi

Oul Creței al Marii Păsări (Mama Gaya Vultureanca) și șarpele ce dorește să-l înghită (încercările periodice apocaliptice prin care trece planeta noastră). Din ou poate ieși Puya Gaya sau Leda (lebăda, rața, sau barza) pasăre de apă, ca simbol al potopului planetar ce poate veni (apele „facerii” (nașterii) noii lumi).